

treba vsaj začeti iskati razlago bolj na površini kot v kdo ve kakšnih koncepcijah o posebnostih različnih kultur ali celo v čem tako očitno konstruiranem in nedokazljivem, kot je projekcija nacionalnega značaja. Torej je treba pogledati terminologijo in njen pomen. Vzgojo in izobraževanje, kot vemo, v večini prevladujočih jezikov (torej v romanskih jezikih in v angleščini²) poimenujejo z eno samo besedo z latinskim korenom, ki jo pri nas poznamo kot tujko »edukacija«. Toda, ali to pomeni, da so po svetu, kjer velja ta terminologija, kratko malo rešeni vseh problemov, s katerimi se trapimo v Sloveniji, ko si kar naprej dopovedujemo, kako da je izobraževanje brez vzgoje nekaj pomanjkljivega ali, kako da je vzgoja brez izobraževanja nekaj nepojmljivega in nemogočega!? Gotovo ne! Razlika se izreka drugače. V danem primeru, ko gre na naši strani za »vzgojo« nasploh, bi se v Franciji ali v Angliji hitro sporazumeli, da gre za »moralno edukacijo«. Že površni pogled na tovrstno literaturo v Sloveniji pokaže, da je bila moralna vzgoja resno vzeta predvsem v 19. stoletju v nekaterih Slomškovih zapisih, kasneje jo najdemo v nekaterih pretežno poljudnih prevodnih publikacijah, sicer pa je, z izjemo Makarovičeve *Vzgoje za samoupravljanje*,³ v izvirnih objavljenih delih obravnavana bolj postransko ali pa je komaj kje omenjena, še največ obravnava moralne vzgoje pa najdemo v neobjavljenih diplomskih delih. Ena izmed izjem je delo Janeza Justina, ki izpostavlja vzgojno-izobraževalno problemsko polje v pojmovnem trikotniku etike, družbe in države ter pri tem obdelava še vedno aktualno Kohlbergovo teorijo moralnih stopenj.⁴ Če pa beremo številna besedila, ki na mnogo načinov govorijo o vzgoji, se vedno znova lahko prepričamo, da slovenski avtorji, ki veliko pišejo, denimo, o etiki, vrednotah, vzgoji značaja⁵ ipd., pravzaprav pišejo o problematiki mo-

² Nemškega jezikovnega in kulturnega okolja v pogledu, ki nas tu zanima, ni mogoče izenačiti z romanskim in angleškim, saj je polje križanja pomenov vzgojno izobraževalnih pojmov v tem okolju spet specifično in še posebej zadeva slovensko pedagoško tradicijo, ki jo po svoje odseva tudi semantika ključnih terminov tega polja. Ker bi nas razpravljanje o podrobnostih utegnilo preveč oddaljiti od samega problema našega razpravljanja, se lahko zadovoljimo z ugotovitvijo, da tudi v nemški kulturi razmejevanje pomenov pojmov vzgoje in izobraževanja ni povsem primerljivo s slovenskim (ali tudi širše slovanskim), čeprav pa bi bilo mogoče razpravljati o razlikah, ki jih mnogi pisci, npr. z angleškega področja, prepoznajo s tem, da citatno uporabljajo besedo »Bildung« kot oznako običajno zaželenega rezultata procesa edukacije, ki ga v angleščini ali francoščini ni mogoče jasno izraziti.

³ Jan Makarovič, *Vzgoja za samoupravljanje*, Ljubljana 1975.

⁴ Janez Justin, *Etika, družba, država*, I–II, Ljubljana 1997.

⁵ Zakaj so v nekdanjih socialističnih deželah kmalu po koncu enopartijskega sistema v šolstvu z veliko zavzetostjo poudarjali »etiko« in uvajanje »etike« v kurikulum, bi lahko bilo zanimivo raziskovalno vprašanje, ki bi moralo upoštevati ideološki kontekst. V Sloveniji je bilo na področju vzgoje in izobraževanja govorjenje o »etiki«, ki pravzaprav precej razvidno nadomešča in za-